

De rollen omgekeerd: *Buizerd Buteo buteo* pakt boommarter *Martes martes*

De boommarter is een mannetjesputter, die behendig en met grote snelheid in bomen kan klimmen. Het gewicht van een volwassen boommarter loopt uiteen van 484 tot 1418 gram, afhankelijk van geografische breedte en sexe (het mannetje is gemiddeld 12% zwaarder dan het vrouwtje). Het voedsel bestaat uit zoogdieren (vooral muizen), vogels, insecten, vissen en bessen (Corbet & Southern 1977). In ons land is de boommarter als permanente bewoner bekend van de Veluwe, Twente en de Utrechtse Heuvelrug. Daarnaast zijn er incidentele waarnemingen gedaan in Friesland, Drenthe, NW-Overijssel, de Achterhoek, Noord-Holland, Noord-Brabant en Limburg (Muskens & Broekhuizen 1992).

Boommarters zijn niet vies van roofvogels. In een studiegebied bij Ascherleben (Duitsland) werden bijvoorbeeld talloze legfels en jongen van Rode Wouw *Milvus milvus*, Zwarte Wouw *Milvus migrans* en Buizerd door boommarters opgevreten (Stubbe 1961). Zelfs in het boommarterarme Nederland is vraat van marters bij roofvogels geconstateerd. Zes van de 478 nesten van Haviken *Accipiter gentilis*, die in 1974-90 op de ZW-Veluwe werden gecontroleerd, gingen op die manier verloren (R. G. Bijlsma).

Omgekeerd lijken boommarters weinig van roofvogels te vrezen te hebben. De Steenarend

Aquila chrysaetos is de enige roofvogelsoort die geregeld een boommarter verschalkt (Sulkava & Rajala 1966, Mathieu & Choisy 1982, Ragni, Magrini & Armentano 1986). Predatie van Buizerden op boommarters is onbekend.

Wie schetst dus mijn verbazing toen ik op 30 mei 1992 in Boswachterij Smilde (Drenthe) mijn hoofd over de rand van een buizerdnest stak en daar – naast twee viefje jongen van 17 en 18 dagen oud – de kop en het achterlijf van een marter ontwaarde. Na wat foto's en video-opnames te hebben gemaakt, zijn de marterresten voor nader onderzoek meegenomen. In eerste instantie werd vermoed dat het buizerdpaar een boommarter als verkeersslachtoffer had gevonden. Vrijwel alle grote prooien (>600 gram) worden dood gevonden, vaak langs de weg maar ook als maaislachtoffer in bermen en weilanden en als prooiest bij een vosschot. In dit geval is echter een ander scenario waarschijnlijk. Bij sectie bleek namelijk dat het om een jong mannetje ging (c. negen weken oud). De schedel bestond nog grotendeels uit kraakbeen en het melkgebit was niet geheel volgroeid. Aan de linkerzijde van de schedel werden drie gaten tussen oog en oor gevonden. Deze gaten waren vermoedelijk veroorzaakt door de klauwen van een roofvogel. Jonge boommarters vertonen zich vanaf de achtste levensweek buiten het hol (Corbet & Southern 1977), maar zijn dan nog onbeholpen. Het is niet uitgesloten dat zo'n stuntelaar door één van de Buizerden is gegrepen en zijn einde heeft gevonden in de magen van de jongen. Dat met deze boommarter het bewijs geleverd werd van voortplanting

Nest met twee jonge Buizerds (17 en 18 dagen oud) en jonge boommarter als prooi, 30 mei 1992, Boswachterij Smilde, Drenthe (R. G. Bijlsma). Nest of Common Buzzard *Buteo buteo* containing two young birds and one pine marten *Martes martes*.

van deze soort in Drenthe, is een pikante bijzonderheid.

Dankwoord Frank de Roder leverde het fototoestel, Maria Quist de videocamera. Gerard Müskens en Sim Broekhuizen (IBN-DLO) verrichtten de sectie op de boomarter. De schedel is in de collectie van het IBN-DLO (Arnhem) opgenomen onder sectienummer 92/072.

Summary *Roles reversed: Common Buzzard* *Buteo buteo* catches pine marten *Martes martes*.

On May 30, 1992 a young pine marten was found dead in the nest of a Common Buzzard in the forestry of Smilde, province of Drenthe. The age of the marten was estimated at nine weeks, the milk teeth not being fully developed yet. The skull was punctured between ear and eye, presumably by the claw of a raptor.

Literatuur

MÜSKENS G. J. D. M. & BROEKHUIZEN S. 1992. Boomarter *Martes martes*. In S. BROEKHUIZEN, B. HOEKSTRA, V. VAN LAAR, C. SMEENK & J. B. M. THISSEN (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren, derde herziene druk, p. 165-171. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

CORBET G. B. & SOUTHERN H. N. 1977. The handbook of British Mammals. Second edition. Blackwell Scientific Publications, Oxford.

MATHIEU R. & CHOISY J.-P. 1982. L'Aigle Royal (*Aquila chrysaetos*) dans les Alpes méridionales françaises de 1964 à 1980. *Bièvre* 4(1): 1-32.

RAGNI B., MAGRINI M. & ARMENTANO L. 1986. Aspetti della biologia dell' Aquila reale *Aquila chrysaetos* nell' Appennino umbro-marchigiano. *Avocetta* 10: 71-85.

STUBBE C. 1961. Die Besiedelungsichte eines abgeschlossenen Waldgebietes (Hakel) mit Greifvögeln im Jahre 1957. *Beitr. Vogelk.* 7: 157-224.

SULKAVA S. & RAJALA P. 1966. Diet of the Golden Eagle *Aquila chrysaetos* during the nesting period in the Finnish reindeer husbandry area. *Suomen Riista* 19: 7-19.

Rob G. Bijlsma, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse

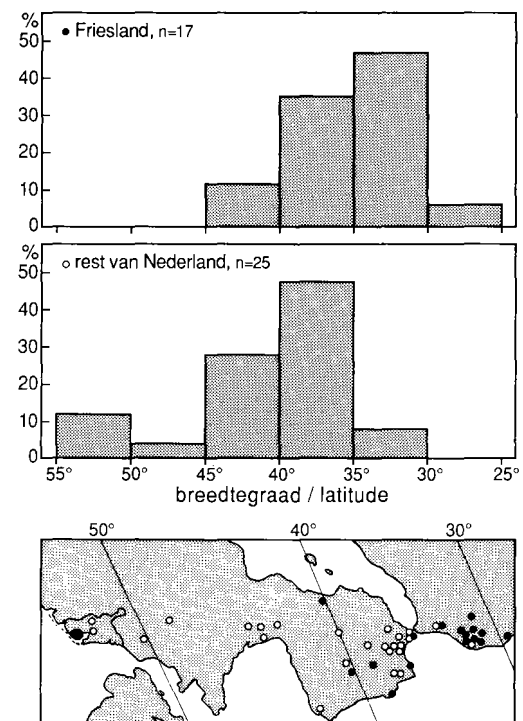
Oversprongtrek bij Nederlandse Witte Kwikstaarten *Motacilla alba*

Leap-frog migration, "oversprongtrek" of "haasje-over trek" is het fascinerende trekpatroon waarbij de noordelijkst broedende vogels van één soort het zuidelijkst overwinteren en vice versa. Oversprongtrek is beschreven voor allerlei groepen vogels (steltlopers: Gudmundsson 1988, Drent & Piersma 1990; roofvogels en eenden: Alerstam 1990; *Phylloscopus*-zangers: Murton & Westwood 1977: 163) en wordt vaak vergeleken met een trekpatroon

waarbij de noordelijkst broedende vogels ook het noordelijkst overwinteren (*chain migration* of "kettingtrek"; zie Lundberg & Alerstam 1986).

Na een vergelijking tussen de overwinteringsgebieden van IJslandse en Britse Witte Kwikstaarten besloot Zink (1985) dat er bij deze populaties sprake is van oversprongtrek: IJslandse kwikken overwinteren in West-Afrika, Britse in West-Europa. In deze bijdrage willen we laten zien dat bij Witte Kwikstaarten oversprongtrek zelfs kan optreden op kleine schaal, namelijk binnen de Nederlandse broedpopulatie.

Van 1979 tot 1984 werden in NW-Friesland een kleine 4000 Witte Kwikstaarten geringd. De vogels werden met een speciaal mistnet gevangen op hun slaapplaatsen in tomatenkassen, soms net voor, maar meestal na het broedseizoen. De terugmeldingen uit de broedtijd geven aan dat het uitsluitend om lokale broedvogels gaat (Jukema & Rijpma 1992). Onze ringerij leverde daarnaast terugmeldingen op uit de overwinteringsgebieden (november-februari). Door onze gegevens aan te

Figuur 1. Waar worden Witte Kwikstaarten uit Friesland (bovenste histogram en dichte stippen op het kaartje) en de rest van Nederland (middelste histogram en open rondjes op het kaartje) in de periode van november-februari teruggemeld? *Where are White Wagtails from Friesland (upper histogram and filled dots on map) and from southern Dutch breeding areas (middle histogram and open circles) recovered in winter (November-February)? The Friesland ringing area is shaded within the frontiers of The Netherlands.*